

ד פ ר ש

בין הדף היומי ופרשת השבוע

אשר הונף ואשר הורם

תנופה במצוות שלמים מופיעה גם בפרשתנו: "וְאֵת הַחֻזוֹת וְאֵת שׁוֹק הַיָּמִין, הַנִּיף אֹהֶרֶן תְּנוּפָה לְפָנָי ה' בְּאֲשֶׁר צָוָה מֹשֶׁה" (ויקרא ט, כא).

סוגיא זו קושרת אותנו לסוגיית הגמרא לעיל בדף לז ע"ב שם למדים על אופן נענוע הלולב. עפ"י הגמרא למדים מכבשי עצרת, הקרבים אף הם בשבועות. וזו לשון הגמרא: "שתי הלחם ושני כבשי עצרת, כיצד הוא עושה? - מניח שתי הלחם על גבי שני הכבשים ומניח ידו תחתיהן ומניף ומולך ומביא מעלה ומוריד שנאמר: 'אשר הונף ואשר הורם' (שמות כט-כז). ומעיר רש"י במקום שהפס' שהגמ' מביאה נאמר בכלל בימי המילואים, אך כל התנופות נלמדות ממנו.

נמצאנו למדים מכל הנ"ל שהן מצוות סוכה והן מצוות נענוע הלולב נלמדות מימי המילואים.

ולכאורה סוגיית הגמרא הנ"ל מעוררות תמיהות רבות. ראשית מדוע מצוות סוכה נלמדת מימי המילואים ולא ממצוות לולב הנוהגת רק ביום. מה גם שהביטוי 'שבעת ימים' מופיע גם בסוכה וגם במצוות לולב, הקשורים שניהם לאותו חג. נכון, הגמרא דוחה אפשרות זו ומחליטה ללמוד מגזירה שווה אחרת של 'תשבו' מימי המילואים אך מדוע? ובפרט שעפ"י תוספות ד"ה 'תשבו', הלימוד מימי המילואים אינו מלא שכן לכוהנים היה אסור לישון בעזרה להבדיל מסוכה וגם הישיבה בעזרה הותרה רק למלכי בית דוד. לגבי לולב, הגמרא אומרת שלמדים את נענועו מכבשי עצרת בעוד שבכלל מביאה פסוק מימי המילואים. מה הזיקה לימי המילואים? ובכלל שונה הנפת קרבן מלולב. בהנפת קרבן הכהן מניח ידו תחת יד הבעלים ולא נוגע ישירות בקרבן. ובלולב עפ"י ההלכה אסור שיחצוץ דבר בין הלולב לידי הנוטל?

ייתכן ויש ליישב תמיהות אלו באופן הבא. המערכת של חג הסוכות ושמיני עצרת, כמוה, כמערכת שבעת ימי המילואים והיום השמיני. לאחר שבעה ימים של 'צילא דמהימנותא' אנו יכולים לבוא לבית ה' ולקרוא 'אתה הראית לדעת' ובכך לחתום את כל ההכנה של חודש אלול דרך ימי התשובה וימי השמחה שלאחריהם. כך גם לאחר ההכנה של בניית משכן המהווה תשובה על חטא העגל וההתכוננות הראויה של שבעת ימי המילואים ניתן לזכות להשראת השכינה בבחינת 'אתה הראית' של 'ותצא אש מלפני ה' ותאכל על המזבח...'. וממילא 'וירא העם וירגו...'

גם הלולב קשור לקרבן השלמים שממנו נלמד אופן נענועו. הלולב מסמל את נטילת ארבעת המינים והאחדות המאופיינת בהם. כך גם קרבן שלמים יוצר ומסמל שלום ואחדות בין המקריב, נציג העם, לבין הכהנים והקב"ה.

לגבי שאלת החציצה ניתן להשתמש באמצעות חילוק של ר' חיים הלוי סולובייצ'ק בין שני היבטים שונים, הקיימים בכל עבודה הנעשית על ידי הכהן. ההיבט הראשון הוא היבט העבודה. ההיבט השני הוא שלעיתים הכהן משמש גם כמקום. מקום שבו על החפץ להימצא בשעת ביצוע העבודה. אם העבודה אינה נעשית בכלי הנכון היא נפסלת, משום שלא נעשתה במקומה. לפעמים המקום של חפץ מסוים או של כלי מסוים הוא בתוך ידו של הכהן.

אחד ההבדלים שמעלה ר' חיים בין שני ההיבטים בעבודת הכהן נוגע לעניין חציצה. אם הכהן משמש כמקום העבודה, יש להניח כי יידרש מגע ישיר בין ידו של הכהן לבין החפץ. אם ישנה חציצה, סוף סוף החפץ אכן לא היה ביד הכהן, קרי לא במקומו הנכון. לעומת זאת, על מנת להחשיב את הכהן כמבצע הפעולה איננו זקוקים למגע ישיר בינו ובין החפץ הנידון, וניתן להסתפק בהיותו המוציא לפועל של המעשה. מעשה שנעשה על ידי הכהן נחשב למעשהו גם ללא מגע ישיר. לפי"ז בשלמים המונפים ע"י הכהן והבעלים איננו זקוקים למגע ישיר ואף על פי כן הוא נחשב מבצע הפעולה. לכן ניתן ללמוד הנפת לולב משלמים, כי על פי דין יד הבעלים כלל לא מפריעה למעשה התנופה של הכהן.

יה"ר שתפילותינו יונפו ויורמו ונשלמה פרים שפתינו.

פרשתנו פותחת בפסוק "וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁמִינִי קָרָא מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו וּלְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל" (ויקרא ט' א) ומסביר רש"י על המילים 'וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁמִינִי' - שמיני למילואים שהוא ר"ח ניסן ובו ביום הוקם המשכן.

על הקשר בין חג הסוכות לימי המילואים למדנו השבוע במסגרת לימוד הדף היומי במסכת סוכה בדף מ"ג עמוד ב'.

הגמרא דנה בסוגיית זמן החיוב של מצוות סוכה, האם מצוותה רק ביום או גם בלילה. מסקנת הגמרא היא שלמדים מימי המילואים בלימוד של גזירה שווה. בפרשת צו (ויקרא ח, לה) כתוב לגבי ימי המילואים "וּפְתַח אֹהֶל מוֹעֵד תִּשְׁבּוּ יוֹמָם וְלַיְלָה שְׁבַעַת יָמִים וְשִׁמְרַתֶּם אֶת מִשְׁמַרְתּוֹ ה' וְלֹא תָמוּתוּ כִּי כֵן צִוִּיתִי". ובפרשת אמור (ויקרא כג, מב) כתוב לגבי חג הסוכות: "בַּסֻּכּוֹת תִּשְׁבּוּ שְׁבַעַת יָמִים כֹּל הָאֶזְרַח בְּיִשְׂרָאֵל יִשְׁבּוּ בַסֻּכּוֹת".

בשתי הפרשיות מופיעה המלה 'תִּשְׁבּוּ'. וזהו המקור לגזירה שווה. כמו שהציווי בימי המילואים הוא ליום ולילה כך גם בסוכות הציווי הוא יום ולילה.

מצאנו זיקה נוספת בין מסכת סוכה לבין היום השמיני למילואים והקרבנות שקרבו בו. בדף מ"ז עמוד א' ועמ' ב'. הגמרא דנה בסוגיה מעניינת של אמירת (כן או לא) ברכת 'שהחיינו' ביום שמיני עצרת. שיטת ר' יוחנן שאומרים ברכת שהחיינו בשמיני עצרת. הגמרא מנסה להביא הוכחה לשיטתו מדברי רבי יהודה בבבביתא. רבי יהודה אומר ששמיני עצרת הוא 'רגל בפני עצמו' וממילא ראוי לברכת זמן משלו. הראיה לכך היא ששמיני עצרת שונה ומיוחד בשלושה דברים בהשוואה לחג סוכות הסמוך לו והם:

(א) **בשיר** - שהיו אומרים הלויים בבית המקדש. שיר של שמיני עצרת היה שונה מהשיר של חג הסוכות.

(ב) **בלינה** - קיים דין בקרבנות החג שהם טעונים לינה. כלומר, לא ניתן לעזוב את ירושלים במוצאי יו"ט אלא דווקא למחרת. וכן המקריב קרבן חגיגה באחד מימות חול המועד חייב להישאר ללון בירושלים. דין זה נלמד מקרבן פסח בו כתוב: "ופנית בבוקר והלכת לאהלך" (דברים טז ז). אומר רבי יהודה דין זה חל באופן נפרד לגבי שמיני עצרת. כלומר, גם אם אדם נשאר ללון במוצאי יו"ט ראשון של סוכות או בלילה של אחד מימי חוה"מ סוכות בירושלים, לאחר שהקריב קרבן חגיגה, צריך ללון גם במוצאי יו"ט שמיני עצרת.

(ג) **בברכה** - הגמרא מבררת מהי הברכה? - הגמרא מניחה שרבי יהודה התכוון לברכת שהחיינו ומכאן ראה לר' יוחנן.

דוחה הגמ' את הראיה, כי ייתכן והברכה שהתכוון רבי יהודה בדבריו היא ברכת המזון. רצה רבי יהודה ללמדנו שהזכרת היום ב'עלה ויבוא' של שמיני עצרת שונה מחג הסוכות.

בשלב זה הגמרא מעמתת את דברי רבי יהודה שלעיל עם דבריו במקום אחר. ר' יהודה אומר שהפסוק 'ופנית בבוקר' סמוך לפסוק 'ששת ימים תאכל מצות'. ומכאן למדים שמצוות לינה קיימת רק בחג בן שישה ימים. א"כ, כיצד ר' יהודה אומר ששמיני עצרת קיימת בו מצוות לינה בעוד שהינו חג בן יום אחד בלבד?

הגמרא אומרת שכוונת רבי יהודה הייתה למעט את פסח שני ולא את שמיני עצרת. קרי, מי שהיה טמא והקריב פסח שני, אינו צריך להישאר ללון. כוונת ר' יהודה, אפוא, לא הייתה למעט חגים אחרים. הראיה היא מכך שרבי יהודה סובר שגם הבאת ביכורים טעונה לינה לאחריה, על אף שזה חג בן יום אחד.

בנוסף הבאת הביכורים טעונה גם קרבן, שיר ותנופה. הגמרא בהקשר זה מביאה את שיטת ר' אליעזר בן יעקב שאף לפיה ביכורים טעונים תנופה ולא די בהנחתם למרות שכתוב: 'זהנחתו לפני ה' א-לוהיך'. הוא לומד מצוות תנופה בביכורים בגזירה שווה משלמים. בשתי המצוות נמצאת המילה 'יד' וזה הבסיס ללימוד.